

HISTORISKE VANDRERUTER

Et samarbeid mellom
Den Norske Turistforening og Riksantikvaren

Lurer du på hvorfor DNT og Riksantikvaren samarbeider om friluftsliv og Historiske vandreruter? Svaret er enkelt – fordi vi er opptatt av de samme tingene. Våre to organisasjoner vil løfte fram opplevelsene vi får når vi er ute på tur.

Det kan være i et høfjellslandskap med spor etter tidligere tiders fangst, langs flyktningeruter fra krigen, eller i kulturlandskapet i nærheten av tettbebyggelse. Alle steder er det spor etter folk som har gått før oss og det finnes rester etter deres liv som vi kan undre oss over. Også stien i seg selv kan fortelle en historie, blant annet om en helt annen utnyttelse av naturressursene enn i dag.

De fleste av oss har gjerne et mål for turen, og en plass vi raster på vei dit. Om dette er en nedlagt seter med god utsikt og bekkevann eller en gammel steinbru vi kan assosiere med eventyret Bukkene Bruse, gir det oss og barna en større opplevelse.

Stiene og hyttene i DNT's rutenett blir holdt ved like og skjøttet av de lokale turistforeningene. Mange av hyttene har store kulturhistoriske kvaliteter og spennende historier.

Opplevelsene vi får når vi ferdes på gamle stier og kjenner varmen fra solvarme tømmervegger ønsker vi å ta vare på. Derfor arbeider vi sammen om Historiske vandreruter og historiene knyttet både til stiene og kulturminnene langs dem.

Vi er glade for at vi har fått lov å sparke i gang satsingen som vi håper skal fortsette i mange år framover.

GOD TUR!

Juni 2018

Nils Øveraas
Generalsekretær
Den Norske Turistforening

Jørn Holme
Riksantikvar

I uminnelige tider har det vært ferdsel både til lands og til vanns i vårt langstrakte land: over fjellvidder og breer, langs skogstrekninger og på sjøen – mellom bygder, grender, byer og gårder. Mange av de gamle rutene har for lengst forsvunnet, men det finnes fortsatt synlige veifar og mangfoldige kulturminner i landskapet.

Gardsahammarstølen ligger langs Turistvegen over Folgefonna

© Arne Marth Pedersen

HVA ER EN HISTORISK VANDRERUTE?

Historiske vandreruter er turruter som går langs gamle stier eller veifar hvor det har vært ferdsel i tidligere tider. De utvalgte rutene gir deg flotte friluftsopplevelser i kombinasjon med spennende kulturarv.

En tur langs en Historisk vandrerute varer fra én til fem dager, og det er mulig å overnatte i DNT-hytter eller andre overnattingssteder underveis. Ruta, som er godt merket og skiltet, er knyttet til et bestemt historisk tema. Langs rutene er det mange ulike kulturminner, og turgåere skal før og under turen kunne lære om rutas opprinnelse og historie.

I arbeidet med rutene har både kjente og glemte historier og kulturminner blitt samlet inn og gjort tilgjengelig på informasjonstavler

langs rutene. I tillegg kan man lære om kulturminner og andre severdigheter underveis på Riksantikvarens Kulturminnesøk, Lokalhistoriewiki, i DNTs SjekkUT-app og gjennom Geocacher langs rutene.

SAMARBEID

Historiske vandreruter er et samarbeid mellom DNT og Riksantikvaren. Prosjektet er støttet av Sparebankstiftelsen DNB og Miljødirektoratet, og alle rutene er realisert i samarbeid med lokale turistforeninger og andre organisasjoner.

Alle de Historiske vandruterene finner du på www.historiskevandreruter.no

RUTER OVER HELE LANDET

Siden 2015 har vi åpnet 11 Historiske vandreruter med ulike historier å fortelle:

SØR-NORGE BRUDLERUTA

Unike steinsettinger langs en gammel kirkevei i Sirdal. Tema: Brudeferd og veiløse gårder.

ØSTLANDET JACOBINERUTA

Til lands og vanns med fergekvinnen Jacobine. Tema: Fjorden som ferdselsåre, krigs- og industrihistorie i Oslofjorden.

FINNSKOGGRUNDEN
Mellom finnetorp og husmannsplasser rundt innsjøen Møkeren. Tema: Skogfinnenes kulturarv.

FLYKTNINGERUTA

Følg motstandskampens stier gjennom Østmarka til Sverige. Tema: Andre verdenskrig, flukt.

STØLSRUTA I VALDRES

Familievennlig rute i levende stølslandskap. Tema: Støsliv og beite-landskap.

HISTORISK VANDRERUTE JOTUNHEIMEN

Starten på den norske fjelleventyret – DNTs jubileumsrute. Tema: DNTs historie, Jotunheimens «kjendiser».

NORD-NORGE

TELEGRAFRUTA
Oppdag sporene etter den nedlagte Telegrafruta over Saltfjellet. Tema: Telehistorie, rallarliv.

HISTORISK VANDRERUTE REISADALEN

Tre folkeslag - ett kulturlandskap. Og storslått natur. Tema: Kvensk, norsk og samisk kulturarv.

VESTLANDET FERDSELSVEGEN OVER KAMPERHAMRANE

En av de eldste ferdselsvegene mellom øst og vest. Tema: Nyttferdsel i fjellet, gjeterliv.

TURISTVEGEN OVER FOLGEFONNA

I sporene etter rike europeiske turister over breen. Tema: De første fjordturistene.

AURLANDSDALEN
Møtet mellom Østlandet og Vestlandet, natur og kultur, industri og støsliv. Tema: Drifteveger, kulturlandskap fra fjord til fjell.

Historiske vandreruter – mer enn 500 kilometer med rikere turopplevelser!

De Historiske vandruterene finnes som turforslag på UT.no, og historisk informasjon om rutene er publisert på Lokalhistoriewiki.no.

Alle kilometerangivelser og kartinntegninger for på de følgende sidene er omtrentlige. Se UT.no for detaljert turinformasjon om rutene.

FINNSKOG- RUNDEN

På Finnskogrunden kan du oppleve et tverrsnitt av Finnskogens særegne skogfinske historie og kultur – gjennom kulturlandskap, kulturminner og andre severdigheter. I tillegg opplever du variasjonene i naturen og skoglandskapet.

Runden går rundt innsjøen Møkeren i Kongsvinger kommune, og følger oppgatte og mindre oppgatte stier mellom finnetorp, husmannsplasser, skolestuer og grender.

I skogene øst for Glomma finner vi mange spor etter skogfinnerne, som bygninger, stedsnavn, sagn og tradisjoner. Ved folketellingen i 1686 var det rundt 1200 finner i Norge. Skogfinnerne tok med seg sin særegne kultur med svedjebruk, røykstuebygg og røykbadstuer. Over tid var svedjebruket vanskeligere å holde fast ved, da det var arealkrevende og kunne føre til konflikter med de norske bøndene. I kombinasjon med stadig tettere integrering med den norske befolkningen førte dette til at den skogfinske kulturen gradvis ble svekket, men helt opp til 1940-tallet var det grupper som hadde finsk som morsmål på Finnskogen - og den dag i dag er mange i området bevisste sin skogfinske kulturbakgrunn. Det er i møte mellom det finske, svenske og norske vi i dag finner Finnskogens unike kulturarv.

TUREN

Finnskogrunden ligger på den sørlige delen av Finnskogen og er omtrent 60 kilometer lang. Den følger hovedsakelig sti i skogsterreng, noe grusvei og en liten del asfaltert vei.

Et naturlig start- og slutt punkt for runden er Austmarka sentrum, men runden kan også tas med startpunkt fra en rekke andre steder; den kan gås bitvis i kortere etapper, eller man kan velge å ta seg direkte inn til mange enkeltpunkt på ruta om man ønsker det. Det finnes flere ubetjente turisthytter og andre overnattingsmuligheter langs ruta.

I Austmarka sentrum ligger Austmarka Bygdetun. Her finner du en stor informasjonstavle for Finnskogrunden. Her er det også grei parkering og kort vei til butikk, bensinstasjon og buss. Sjekk Hedmark Trafikk for gjeldende bussruter.

Selv om ruta kan gås begge veier, anbefales turgåere å gå med klokka – i alle fall første gang man går den. Det gir den aller fineste opplevelsen!

TURFAKTA

TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 60 km
VARIGHET: 3-5 dager +
GRADERING: Middels +
SESONG: Vår, sommer, høst

ETAPPER

DAG 1: Austmarka Bygdetun – Masterud 8 km
DAG 2: Masterud – Femoen 10 km
DAG 3: Femoen – Lebiko 17 km
DAG 4: Lebiko – Austmarka 20 km

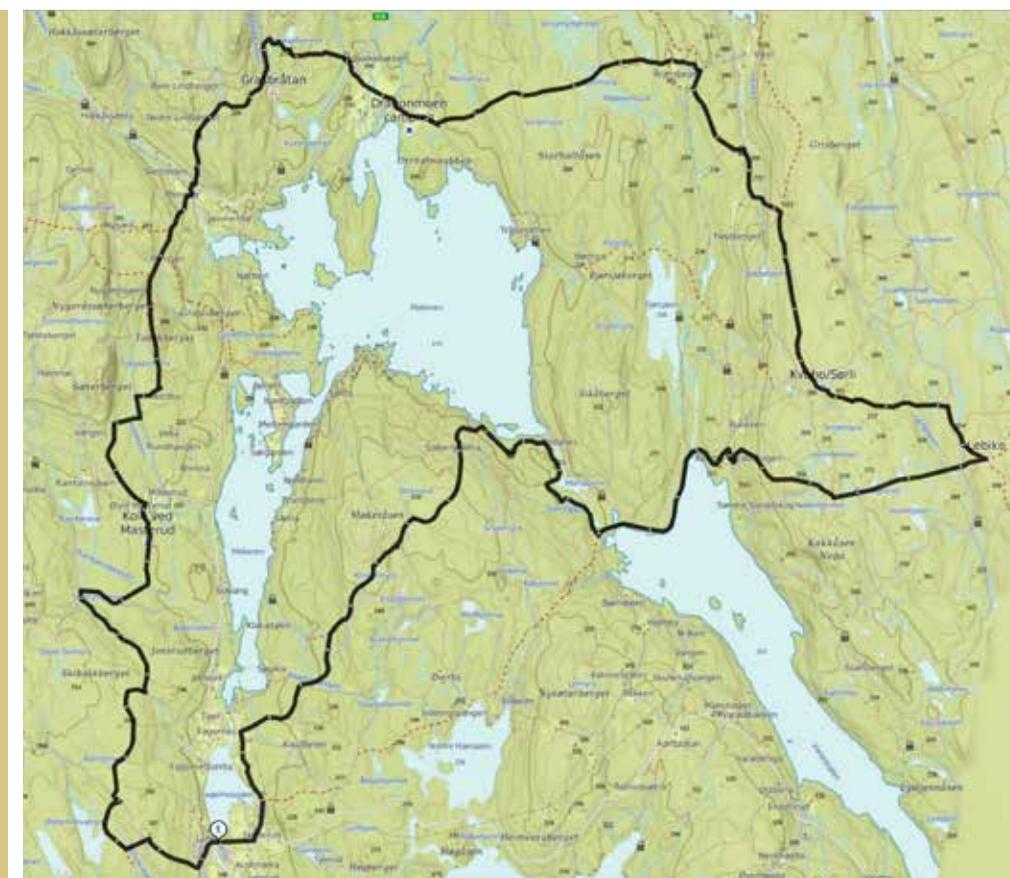
OVERNATTINGSSTEDER

Høgmoen (koie), Grasbråtan, Dragonmoen camping, Orala (telt plass), Kvåho/Sørli, Lebiko

RUTE-EIER

DNT Finnskogen og Omegn

Se www.historiskevandreruter.no og UT.no for høydemeter og mer informasjon.

TURISTVEGEN OVER FOLGEFONNA

Folgefonna ligger mellom to fjordarmer i Hardanger – et attraktivt turistmål i over 200 år. I dette området finner vi et uvanlig og spesielt kulturminne, Turistvegen over Folgefonna.

Veien ble bygget for å ta europeiske turister opp og over Folgefonna for at de skulle få oppleve «at kunde tage en «kanetur» under sommersolens varme straalere, og dog omgivet av full vinter», som en turist skrev i hytteboken på Breidablikk i 1893.

En tysk handelsmann, grosserer H. Westerrich, tok initiativ til å bygge en ridesti fra Sunndal til breen, og i løpet av 1890-tallet ble veien ferdigstilt. Gårdbrukerne fra Sunndal og Bondhus stod for det praktiske arbeidet. Det økonomiske ble ordnet gjennom et spleiselag mellom gårdbrukerne Deutscher Nordlandsverein, grosserer Westerrich og handelsmann og hotelleier Erik Gausvik.

Stien fra Odda ble i 1902 rustet opp fra sti til ridevei, det også i et svært bratt terreng. Dermed holdt hele strekningen utenfor breen lik standard.

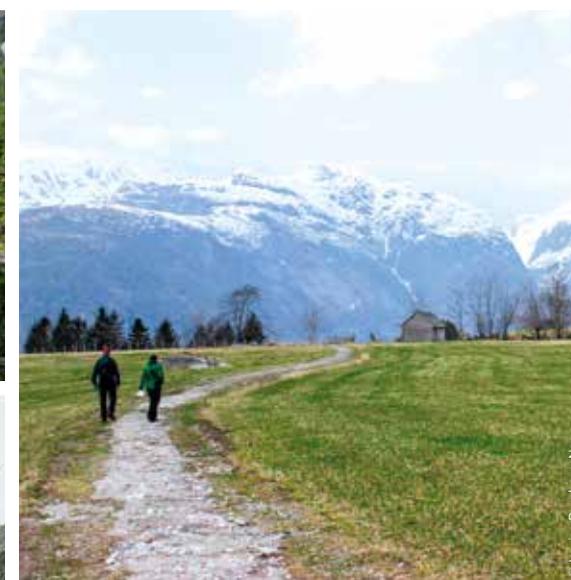
TUREN

Turen starter i Sundal ved Maurangerfjorden. 500 meter nedenfor Bondhusvatnet deler veien seg, og turistvegen tar av mot venstre. Veien stiger makelig opp «Hillerslia» i 18 svinger til Gardshammar, en idyllisk seter med vidt utsyn og sau og

geiter på beite. Fra setra fortsetter man opp forbi Botnavatnet, på oppmurt sti frem til Øyramerkjvatnet. Herfra tar man sørøst bratt opp til hytten Breidablikk 1322 moh., og videre til Fonnabu. For å ta seg videre over breen til Holmaskjær, må man ha godkjent brekurs og nødvendig utstyr og/eller går med brefører.

Fra Holmaskjær tar man seg ned til Tokheimskaret. Her går man også på en fint anlagt ridesti som ble etablert i forbindelse med turistferdselen, og nennsomt restaurert av Odda og Ullensvang turlag i 2002. På vei ned ser man ned i Støladalen hvor det tidligere var stølsdrift, men hvor driften ble nedlagt etter at flere av bygningene ble tatt av ras. Enda lenger ned møter man den gamle stølsvegen som tar deg helt ned til fjorden. Her ble turistene hentet med båtene sine, som i mellomtiden hadde seilt rundt Folgefonnhalvøya og inn Sjørfjorden. I dag kan man gå de par kilometerne inn til Odda, eller ta bussen tilbake til Sundal.

OBS! Å ferdes på selve breen krever kunnskap om ferdsel på bre. Det frarådes å krysse breen om en ikke har kunnskaper, eller går sammen med kyndige folk.

TURFAKTA

TYPE: Fottur, bretur
LENGDE: Ca. 25 km
VARIGHET: 2 dager +
GRADERING: Ekspert +
SESONG: Sommer, høst

ETAPPER

DAG 1: Sundal – Fonnabu 11 km
DAG 2: Fonnabu – Holmaskjær 7 km
DAG 3: Holmaskjær – Tokheim 7 km
(ca. 10 km til Odda)

Det tilbys breføring i sommersesongen. Kontakt Bergen og Hordaland Turlag.

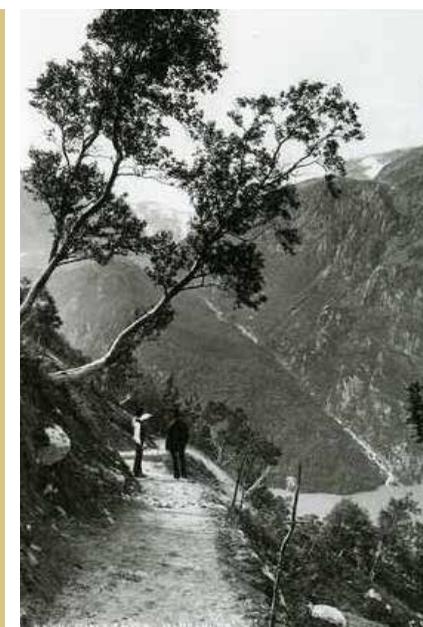
OVERNATTINGSSTEDER

Sundal camping, Breidablikk, Fonnabu og Holmaskjær

RUTE-EIER

Bergen og Hordaland Turlag

Se www.historiskevandreruter.no og UT.no for høydemeter og mer informasjon.

FERDSELSVEGEN OVER KAMPER- HAMRANE

Den gamle ferdelsesveien over Kamperhamrane går østover fra Sunndalen i Oppstryn og gjennom Rauddalen til setergrenda Framruste i Skjåk. Deler av ruta går over et bratt fjellparti som kalles Kamperhamrane, derav navnet på ruta. I den bratte fjellskråningen er det gamle oppmurte steintrapper, og på toppen møter man store siktevarde som har vist vei i mange hundre år.

I dokumenter fra Lom så tidlig som på 1400-tallet finner vi omtale av veiene over fjellet til Sogn og Fjordane, med detaljerte instruksjoner om hvilke gårder som hadde ansvar for vedlikehold av veiene og «nedfrakting av lik».

Ifølge Kong Sverres saga sendte biskop Nikolaus i 1197 en baglerflokk fra Oppland over fjellet til Olden i Nordfjord, og det er sannsynlig at de kan ha gått over Kamperhamrane.

Fra 1500-tallet og fram til slutten av 1800-tallet var ruta opp Kamperhamrane brukt som driftevei av driftkarer fra Sogn og Fjordane som skulle til østlandsbygdene med storfe og småfe, eller med hest til Fjordingsmarkedene i Gudbrandsdalen. Ikke sjeldent var det frierferder over fjellet – bygdebøker fra begge sider av vannskillet bekrefter mange giftemål mellom stryninger og døler.

TUREN

Kamperhamrane er en krevende tur å gå. Selve steintrappene ble restaurert i 2013, noe som gjør turen overkommelig for dagens turgåere. De store siktevardene er

også restaurerte og noen av dem har egen navn. Varden «Håkon Adelstein» ligger litt på østsiden av det høyeste punktet på ruta og viser vei over det glattskurte fjellet. En brearm av Sikkilbreen lå tidligere i botnen og stien er ikke så tydelig. Midt i dette landskapet ligger en stor stein som viser grensen mellom Sogn og Fjordane, Oppland, Skjåk og Stryn, og man kommer inn i Breheimen nasjonalpark.

Etter rundt tre mil og nesten 1000 meter stigning kommer man fram til den lille selvbetjente DNT-hytta Skridulaupbu i vestenden av Rauddalsvatnet. Er du heldig, får du se villrein i Rauddalen – da to stammer med flere hundre dyr holder til her og på Skridulaupen. Fra Skridulaupbu følger stien nordsiden av det mer enn én mil lange Rauddalsvatnet, til Raudberghalsen i østenden. Når man kommer over Raudberget har man et flott skue utover «Sjomansslettene» og Framrustsetra, som var første destinasjon for «Fjordingene» som kom denne veien over fjellet. Det sies at Sjomanssletta har navnet sitt fra de som kom «fra sjøen» (Skjåk-dialekt sjo) vestpå.

© Louise Brumberg-Næss

© Louise Brumberg-Næss

© Louise Brumberg-Næss

TURFAKTA

TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 34 km
VARIGHET: 2 dager +
GRADERING: Krevende +
SESONG: Sommer

ETAPPER

(P-plass Sunndalen til Sunndalsseter ca. 4 km)
DAG 1: Sunndalsseter - Rauddalsvann 21 km
DAG 2: Rauddalsvann - Framruste 13 km
(evt videre til Polfoss ca. 6 km)

OVERNATTINGSSTEDER

Sunndalsseter (etter avtale), Kvitingsbua (enkel steinbu), Skridulaupbu, Rauddalsbu, Polfoss Gjestehus

RUTE-EIER:

DNT Oslo og Omegn

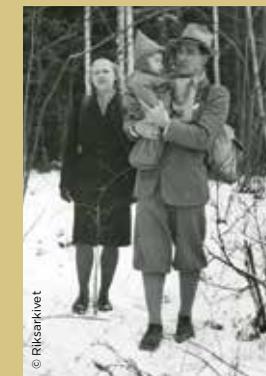
Se www.historiskevandreruter.no og UT.no for høydemeter og mer informasjon.

FLYKTINGERUTA

Flyktingeruta er en 12 mil lang skiltet turløype som følger en rute som ble brukt av kuréere og flykninger som ville komme seg i sikkerhet i Sverige under andre verdenskrig.

I dag er Flyktingeruta en kombinasjon av flere ruter som ble brukt ut fra Oslo under krigen. Fram til Øyeren følger den i stor grad «Timianruta», som først og fremst var en kurér-rute der det ble fraktet viktig post, penger og utstyr. Ruta var aktiv fra juni 1943 og til krigens slutt. Øst for Øyeren er ruta satt sammen av flere ruter som flyktingene brukte. Her var det aktivitet under hele krigen. Både private ruter og ruter som var organisert gjennom Hjemmefronten, Milorg, og Den Kommunistiske motstandsbevegelsen (også kalt Komorg) dannet et nettverk av fluktmuligheter mot friheten i øst.

Mange av de som flyktet ut av Oslo ble fraktet med bil eller buss et stykke på vei. Ofte gikk transporten på lastebiler – flyktingene ble kalt «kaniner» og kamuflert under potetsekker eller lignende. Noen få ble kjørt nesten helt frem til grensen, men de fleste hadde en lang, strevsom og farlig tur over flere dager før de kom så langt. Siste etappe, som også var den farligste, var det siste stykket over grensen. Her fikk flyktingene hjelp av grenseløser.

Flere steder i Østmarka kom det flyslipp med utstyr til motstandsfolkene som holdt til der, og enkelte steder kan man fortsatt se rustne minner etter slippene.

TUREN

Totalt er ruta ca. 120 km lang. Terrenget er tidvis ganske krevende, da det er mye opp og ned, og flere steder er det lange etapper uten overnattingsmuligheter. Skal man gå hele ruta i ett strekk, må man derfor ha med telt eller sove under åpen himmel enkelte steder. Det er inngått avtale og noe tilrettelagt overnatting på stedene Amundseter og Steinby. Ved Øyeren hadde flyktingelosene båter og rodde over vannet. Dersom man i dag skal over vannet, må man avtale med noen som kan skyse.

Noen steder kommer ruta ut på vei, så enkelte strekk kan det være hensiktsmessig å få transport, slik at det ikke blir så langt på asfalt. Dersom man starter fra Enebakkneset, er det fint å ta buss til butikken ved Linderud. Der er det informasjonspunkt og ruta er merket herfra.

TURFAKTA

TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 120 km
VARIGHET: 4 dager +
GRADERING: Krevende +
SESONG: Vår, sommer, høst

ETAPPER

ETAPPE 1: Skullerudstua - Bøvelstad 20 km
ETAPPE 2: Bøvelstad - Øyeren 15 km*
ETAPPE 3: Hunes/Enebakneset - Amundsetra 25 km
ETAPPE 4: Amundsetra - Steinbyhytta (teltplass) 25 km
ETAPPE 5: Steinbyhytta - Skjølåbråtan (ved Skjærvangen) 25 km
*Båt over Øyeren, eller buss om Lillestrøm

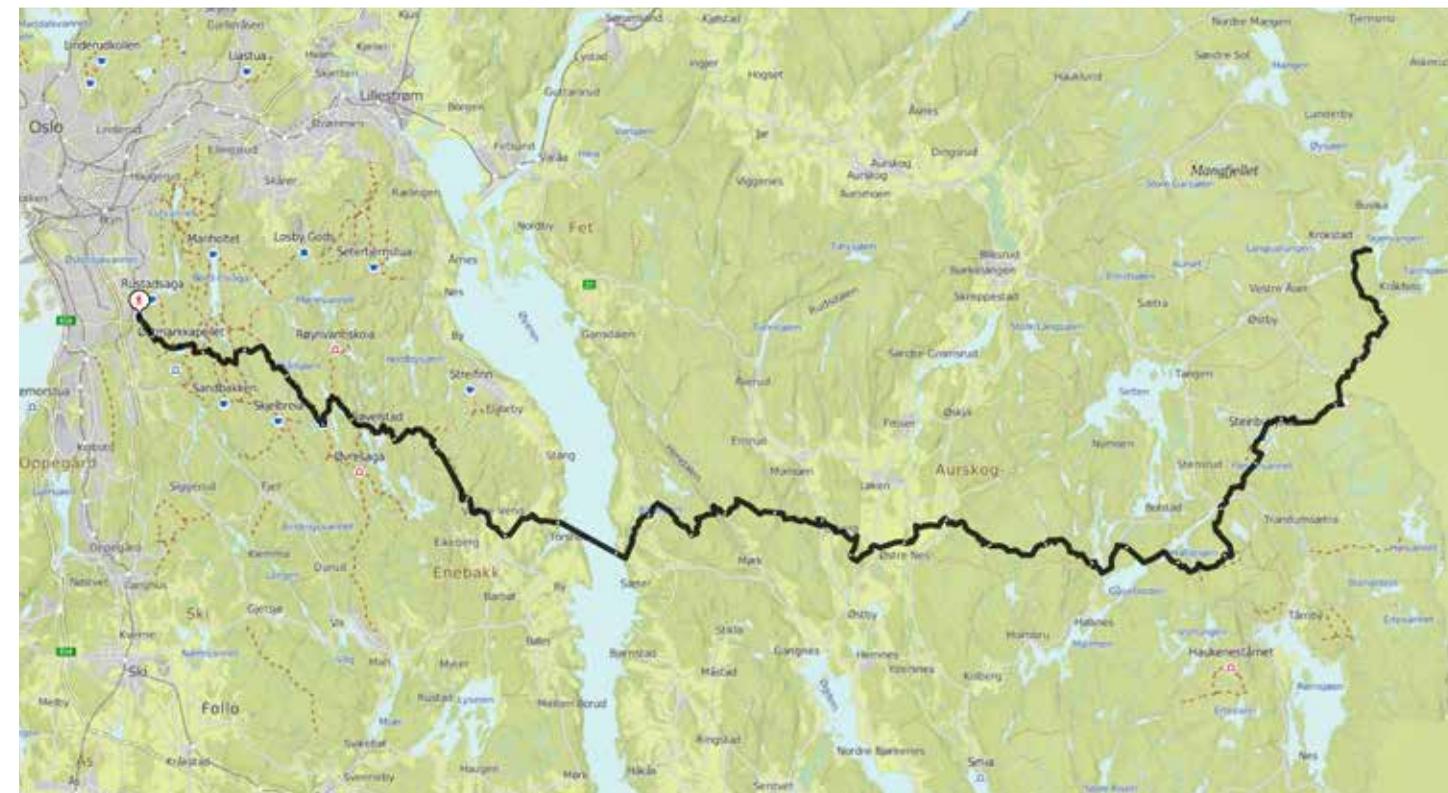
OVERNATTINGSSTEDER

Dølerud, Bøvelstad, Ovrundamjtjennet (gapahuk), Amundsseter (teltplass), Steinbyhytta, Malnes (etter avtale), Skjølåbråtan (etter avtale)

RUTE-EIER

DNT Oslo og Omegn

Se www.historiskevandreruter.no og UT.no for høydemeter og mer informasjon.

TELEGRAFRUTA

Telegrafruta er en vakker og lett turrute som følger den nedlagte telegraflinja over Saltfjellet. Turen passer både sommer og vinter.

Da telegraflinja ble anlagt i 1860-årene, fikk det en enorm betydning for folk i Nordland. Man kunne nå kommunisere med resten av landet via telegraflinjen, og det ble både enklere og tryggere å ferdes over fjellet, da man kunne følge telegrafstolpene. Det ble raskt en synlig og lett farbar vei.

Etter fullføringen av telegraflinjen ble telegrafstuene reist, slik at oppsynsmenn og vedlikeholdsarbeidere skulle ha husly under arbeidet. Telegrafstuene var opprinnelig fem hytter fordelt over Saltfjellet, og ble også brukt av turister, fiskere og rallare, samt fra tid til annen av Telegrafverkets høyere funksjonærer.

100 år etter at telegraflinja over Saltfjellet stod ferdig, ble den revet, men det er i dag mange synlige kulturminner til minne om telegrafens tid. Mest karakteristisk er de 1000 stolpefundamentene med 50-70 meter mellomrom. Disse stolpene ble laget av tilpasset stein for at de skulle stå stødig i en tid da ikke dynamitten var oppfunnet for å lage hull de kunne stå i. I dag er også to av de opprinnelige telegrafstuene gjort om til

turisthytter. Midtistua, som ligger mellom Nordre Bjøllåvatnet og Søre Bjøllåvatnet, eies av Bodø og Omegns Turistforening. Et stykke sør for Søre Bjøllåvatnet ligger Krukkistua, som eies av Rana Turistforening.

RUTEBESKRIVELSE

Som fottur er Telegrafruta cirka seks mil lang, i fint og lettgått fjellterreng på sommerstid. Om vinteren kan du gå på ski. På denne turen krysser man polarsirkelen underveis. Du starter fra Bjellånes i Rana og følger den merkede ruten rett nordover opp Tespdalen, over Tespfjellet og ned Bjøllådalen til den første av de restaurerte stuene, Krukkistua. Ved Krukkistua er man inne i Saltfjellet – i Svartisen Nasjonalpark. Herfra er det cirka fem kilometer videre til Saltfjellstua.

Neste etappe går først på vestsiden av Søre Bjøllåvatn og så videre nordover langs Bjøllåga og Nordre Bjøllåvatnet til Bjøllåvasstua. Herfra er det 15 km og cirka fem timers gange nedover Saltdalen til Russånes.

TURFAKTA

TYPE: Fottur, skitur
LENGDE: Ca. 60 km én vei
VARIGHET: 4 dager +
GRADERING: Middels +
SESONG: Hele året

ETAPPER

DAG 1: Bjøllånes – Krukkistua 26 km
DAG 2: Krukkistua – Midtistua 11 km
DAG 3: Midtistua – Bjøllåvasstua 11 km
DAG 4: Bjøllåvasstua – Russånes 15 km

OVERNATTINGSSTEDER

Krukkistua, Saltfjellstua, Midtistua, Bjøllåvasstua

RUTE-EIER

Rana Turistforening/Bodø og Omegns Turistforening

Se www.historiskevandreruter.no og UT.no for høydemeter og mer informasjon.

JACOBINERUTA - HISTORISK KRYSSING AV OSLOFJORDEN

Der Oslofjorden er på sitt smaleste, før innseilingen til hovedstaden, finner vi Drøbaksundet. Kryssingen av sundet har en spesiell kulturhistorisk verdi, da den har vært en viktig forbindelse mellom øst og vest helt siden oldtiden.

Jacobine var en viktig representant for den utstrakte fergevirksomheten over Drøbaksundet. Hun var kjent som en av de barskeste «Færgemænd» og fraktet folk i all slags vær. Historien hennes er sterk, da hun ble tidlig enke og måtte forsørge sine åtte barn helt alene.

Reisen over Drøbaksundet, og bruken av øyene her, er uløselig knyttet til hverandre. I sundet finner du rester av Norges forsvarshistorie helt tilbake til 1600-tallet, med Oscarsborg på Kaholmene i hovedsetet. Krigsminnene er også sporbare på øyene Håøya, Bergholmen og flere steder på fastlandet. I Sætre og på Håøya finnes det bygninger etter et storslaget industrieventyr. Det har alltid vært mye fisk i dette sundet og de historiske fiskeplassene i Sandspollen var viktige allerede i middelalderen. På østsiden møter du Drøbak – en vernet by med vakre bygninger og spesielle historier. Jacobines vesle stue, der hun bodde med alle barna sine, står like opp for sjøen inne i byen. Du kan nesten se for deg hvordan hun rodde sjekta, med et av barna foran i baugen, på ferden over til Sorsand.

TUREN

Jacobineruta kan du oppleve til lands og til vanns med robåt eller ferge. Langs ruta kan man overnatte på Oscarsborg og på kystledhytter på Bergholmen, Håøya og Sandspollen på Hurumlandet. Oslofjordens Friluftsråd drifter alle kystledhyttene. I Drøbak finnes det et variert tilbud av overnattingssteder.

På UT.no er ruta delt opp i fire turforslag, én for hver etappe med hvert sitt historiske tema. Den lengste etappen forseres til vanns, to er «vanlige» fotturer, mens den siste er en kombinasjon av fottur og egen båt eller ferge.

NB! Å ferdes med robåt eller kajakk i Drøbaksundet krever at du har respekt for de større båtene, som cruisebåter og bilfergene, som seiler inn mot Oslo. Har du motor, finner du en farled som er godt merket.

TURFAKTA

**JACOBINERUTA DEL 1,
HISTORISK VANDRERUTE I DRØBAK BY**
TYPE: Fottur
LENGDE: 1,5 km
VARIGHET: 1 time, 30 minutter +
GRADERING: Enkel +
SESONG: Alle

**JACOBINERUTA DEL 2,
FORSVARSHISTORIEN**
TYPE: Kajakk/robåt/ferge + fottur
LENGDE: 5,2 km
VARIGHET: 4 timer +
GRADERING: Enkel +
SESONG: Vår, sommer, høst

**JACOBINERUTA DEL 3,
FJORDKRYSSINGEN**
TYPE: Padle/ro + fottur
LENGDE: 16 km
VARIGHET: 3-4 timer til vanns + 2 timer til fots. Overnatting på Håøya anbefales.
GRADERING: Middels +
SESONG: Vår, sommer, høst

**JACOBINERUTA DEL 4,
FISKEHISTORIEN**
TYPE: Fottur
LENGDE: 9,0 km
VARIGHET: 3 timer +
GRADERING: Middels +
SESONG: Hele året

RUTE-EIER

Oslofjorden Friluftsråd

Se www.historiskevandreruter.no og UT.no for høydemeter og mer informasjon.

BRUDLERUTA

Brudleruta er en gammel ferdselsvei mellom Sirdal og Kvinesdal. Ruta går gjennom et vakkert heilandskap med mange interessante kulturhistoriske spor som gir turen en ekstra dimensjon.

Navnet «brudle» betyr fra gammelt av «et brudefølge». I Agder var det spesielle at et brudle ikke bare var selve brudefølget, men også en rad med steiner lagt etter hverandre i en linje på bart fjell. Historien forteller at det var brudefølget som la steinene til minne om bryllupsdagen da brudefølget gikk over heia. For hver deltaker i brudefølget ble det lagt ned en stein. Historien forteller også at de største steinene skulle symbolisere brud og brudgom. Å legge brudle var en gammel tradisjon, kjent fra 1600-tallet i indre Agder.

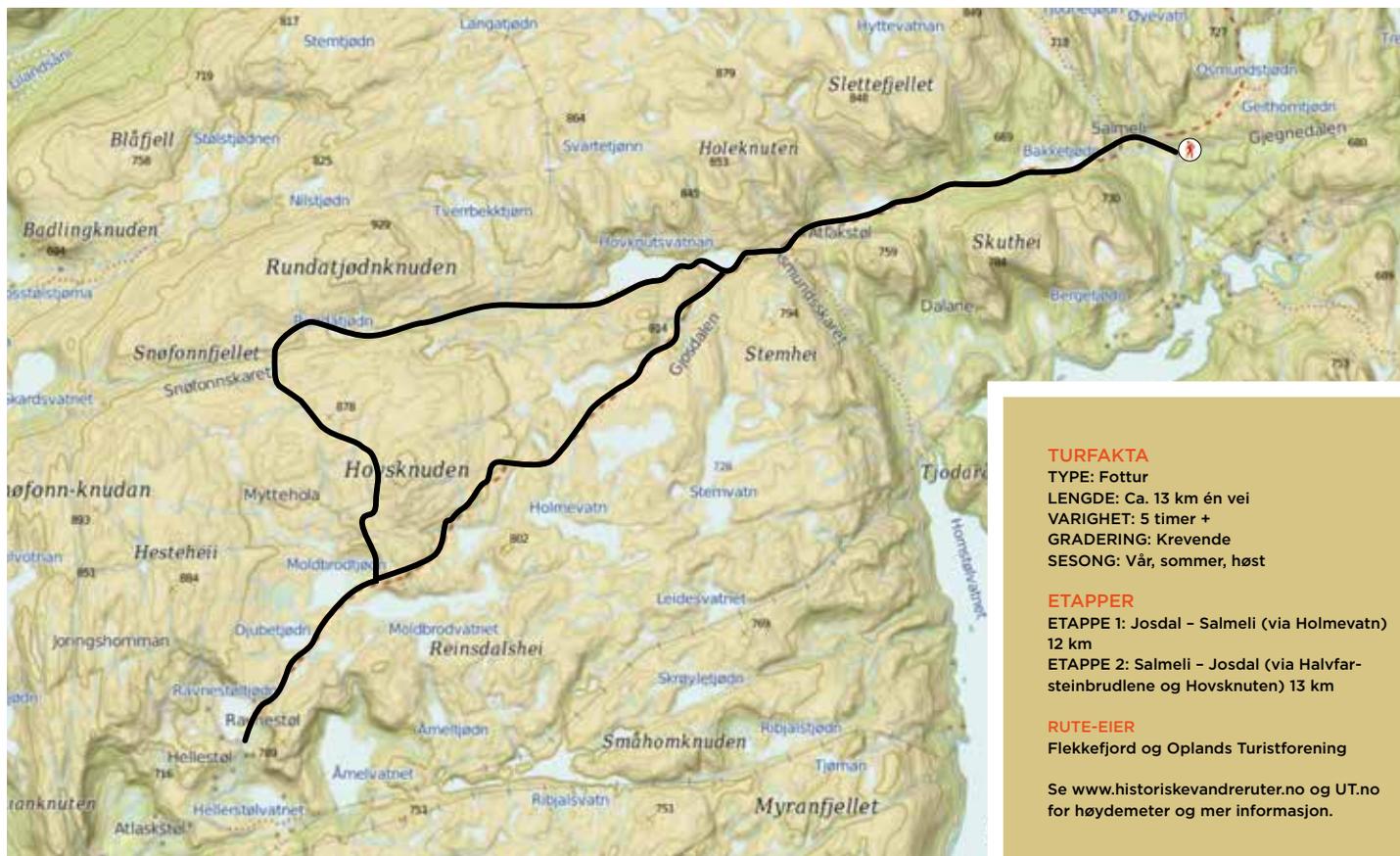
Samlingen av brudle på Josdalshei er den største samlingen i Agder – totalt 16, men en del av dem er delvis dekket av vegetasjon. Antall steiner tilsier at det var mange mennesker med brudefølget. Det har blitt gjettet på at de minste steinene i brudlet ble lagt ned av barn.

Brudleruta starter ved Josdal i Sirdal kommune og passerer flere av steinsamlingene

på Sirdalshei på vei til den tidligere vei-løse gården Salmeli i Kvinesdal. Fjellgården Salmeli ligger i åsiden omkranset av fjell, og i landskapet rundt er det tydelige spor etter tidligere tiders landbruksvirksomhet. Det er ikke kjent når det først var bosetting på Salmeli, men Salmeli-slekten har bodd der i over 600 år. Når du går til gården, ser du flere fine buveier. Det er kjent at disse ofte ble etablert i forbindelse med jernaldergårder, så det er ikke utenkelig at det har vært bosetting her siden jernalderen.

TUREN

Ruta er i dag laget som en rundtur hvor det er mulig å starte enten fra Josdal eller fra Salmeli. I hovedsak går turen i skogs- og fjellterreng, men hvis du starter i Josdal må du gå litt på grusvei. Turens lengde kan varieres, det anbefales å ta den som en todagerstur med overnatting på Salmeli, og retur over Hovsknuten dagen etter.

TURFAKTA
TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 13 km én vei
VARIGHET: 5 timer +
GRADERING: Krevende
SESONG: Vår, sommer, høst

ETAPPER
ETAPPE 1: Josdal – Salmeli (via Holmevatn) 12 km
ETAPPE 2: Salmeli – Josdal (via Halvfarsteinbrudlene og Hovsknuten) 13 km

RUTE-EIER
Flekkefjord og Oplands Turistforening

Se www.historiskevandreruter.no og UT.no for høydemeter og mer informasjon.

HISTORISK VANDRERUTE JOTUNHEIMEN

Fjellområdet som avgrenses av fjellsjøene Gjende og Bygdin i Jotunheimen er DNT og norsk fjellturismes vugge. I dette området har en rekke pionérer innen friluftsliv, fjellsport, litteratur og musikk blitt inspirert – og selv satt sine spor.

«Eg er som vel du veit, ein fjellets mann, og derfor dreg til fjells so tidt eg kan, å friska meg på fly og bratte bryn og sjå ikring meg alle store syn.»

Diktet var Vinjes bidrag til opprettelsen av Turistforeningen, som senere ble til DNT og utviklingen av sti- og hyttenettverket som man i dag kan følge i Jotunheimen. Fra Gjendesheim til Fondsbu via de historiske turisthyttene Memurubu, Gjendebru og Torfinnsbu går man i fotsporene til noen av de mest markante personlighetene i norsk fjellhistorie. Etter å ha stiftet bekjentskap med Jo Gjende, Ibsens Peer Gynt, «Tre i Norge ved to av dem», Gjendine Slålien og Edvard Grieg, møter man Aasmund Olavsson Vinje på Fondsbu i form av en steinbyste som skuer ut over Bygdin og Jotunheimen.

Noen av disse stiene var de første stiene som ble vurdert av Turistforeningen, og varden som markerer nedstigningen til Besseggen fra Veslefjell var den aller første

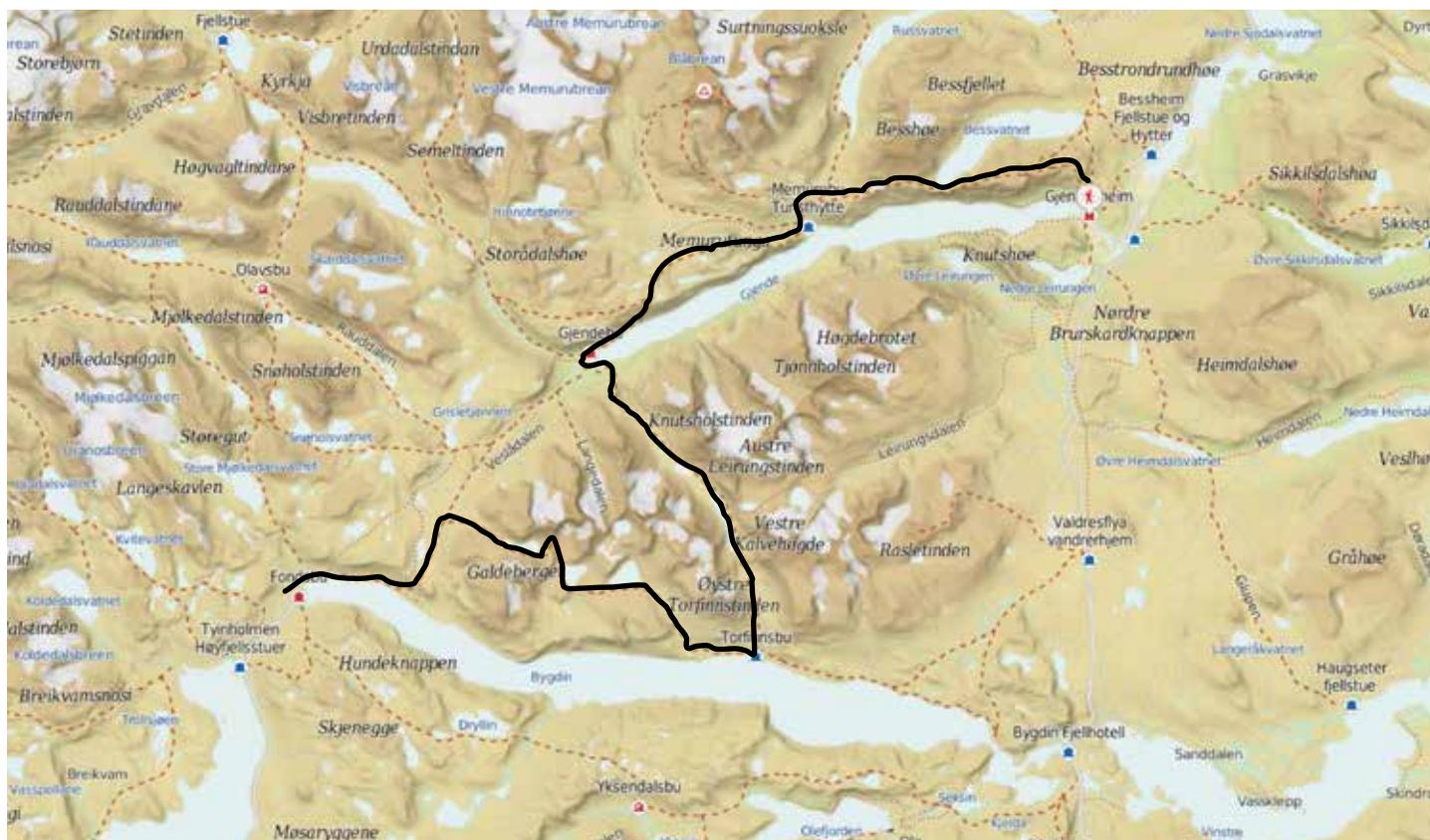
som ble merket med rødmaling for at den lettere skulle ses i tåka.

TUREN

Historisk vandrerute Jotunheimen er en krevende tur å gå. Høydeforskjellene er store, og både Bukkelægeret og stigningen fra Gjende opp i Svartdalen er bratte. Til gjengjeld er det mulig å sende bagasjen sin med rutebåtene på Gjende og Bygdin, slik at man kun bærer dagstursekk på ryggen underveis. Rutebåtene gjør det også enkelt med adkomst til turisthyttene underveis på turen.

Historisk vandrerute Jotunheimen kan fint gås også som enkeltetapper, da alle turisthyttene underveis er mulige å nå med rutebåt på Gjende eller Bygdin – også disse med et historisk sus.

Les mer om den spennende historien knyttet til Historisk vandrerute i Jotunheimen på historiskevandreruter.no/jotunheimen

TURFAKTA

TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 60 km
VARIGHET: 4 dager
GRADERING: Krevende (rød)
SESONG: Sommer

ETAPPER

DAG 1: Gjendesheim – Memurubu 13 km
DAG 2: Memurubu – Gjendebru 10 km
DAG 3: Gjendebru – Torfinnsbu 15 km
DAG 4: Torfinnsbu – Fondsbu 22 km

OVERNATTINGSSTEDER

Gjendesheim, Memurubu, Gjendebru, Torfinnsbu, Fondsbu, Eidsbugarden

RUTE-EIER

DNT Oslo og Omegn

Se www.historiskevandreruter.no og UT.no for høydemeter og mer informasjon.

STØLSRUTA I VALDRES

Valdres har i dag det største sammenhengende stølsområde med aktive støler i Nord-Europa. Nå har DNT Valdres merket og tilrettelagt tursti gjennom hele det levende kulturlandskapet, med snødekte fjell som vakkert bakteppe.

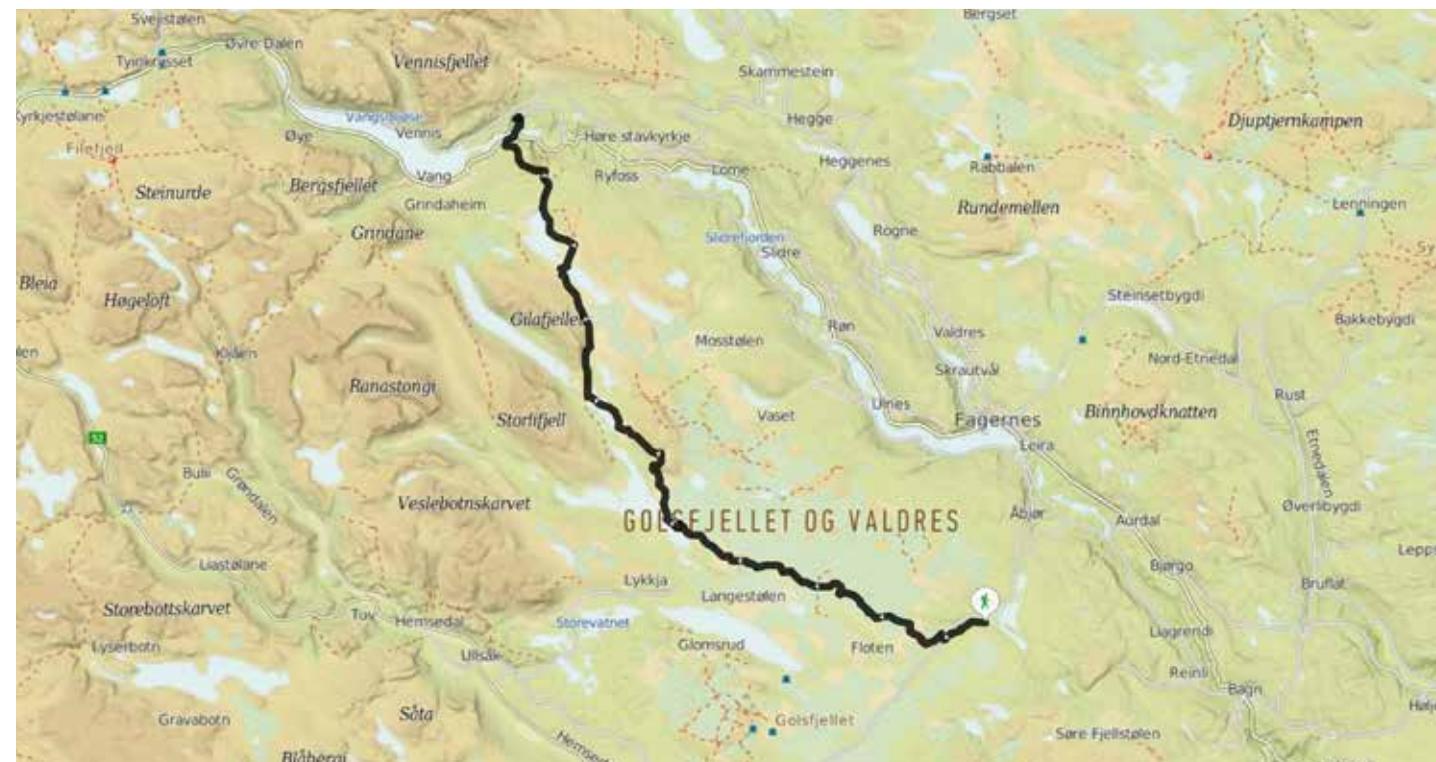
Stølsvidda er beitedyras rike. Her har folk og beitedyr levd sammen sommer etter sommer i uminnelige tider og skapt det kulturlandskapet du ser i dag. Samspillet mellom dyr og mennesker er som en gjensidig pakt. Her går dyrene fritt ute på beite hele dagen før de rusler hjem til kveldsmelking. Planter og dyr har gjennom flere tusen år tilpasset seg denne høstingskulturen, og mange sårbare og utrydningstruede arter finnes nettopp her. Ruta går gjennom et område med mange aktive støslag med til sammen oppunder hundre støler i drift. Området har status som kulturhistorisk landskap av nasjonal verdi og utvalgt kulturlandskap i jordbruket.

TUREN

Den historiske vandrerruten gjennom Stølsvidda går fra støslagene i Nord-

Aurdal, via Vestre Slidre og til Vang. Dette er et mer eller mindre sammenhengende stølsområde på et fjellplatå oppunder lavalpin sone på mellom 800-1000 meter. Mye av turen ligger i åpent beitelandskap over tregrensa.

Turen starter i Tisleidalen ved Riksvei 51 og følger støslag langs vann og vassdrag rundt i stølsområdet nordvest over til Vang. Dagsetappene er mellom 9 og 19 kilometer og totalt er turen på ca 65 kilometer. Høyeste punktet er på 1160 moh. ved Nøsakampen. Det er mulighet for parkering og overnatting ved start og slutt på Merket, Hovda Fjellhotell og Sørre Hemsing. I Vang er det forbindelse med både Kongeveien over Filefjell, Tomas-helleren og DNT-nettet i Jotunheimen.

TURFAKTA

TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 65 km
VARIGHET: 4-5 dager +
GRADERING: Enkel +
SESONG: Sommer, høst

ETAPPER

DAG 1: Tisleidalen – Tyrisholt 19 km
DAG 2: Tyrisholt – Nøsen 12 km
DAG 3: Nøsen – Flikja 9 km
DAG 4: Flikja – Syndinstogo 15 km
DAG 5: Syndinstogo – Sørre Hemsing 13 km

OVERNATTINGSSTEDER

Merket, Hovda Fjellhotell, Nøsen yoga og fjellhotell, Tyrisholtstølen, Matkista, Flikja, Syndinstoga, Rogn camping, Sørre Hemsing

RUTE-EIER

DNT Valdres

Se www.historiskevandrerruter.no og UT.no for høydemeter og mer informasjon.

© Bjørn-Ove Sletten

HISTORISK VANDRERUTE GJENNOM REISADALEN

I flere tusen år har mennesker beveget seg gjennom landskapet i øvre Reisdalen, både til fots og i elva. Ferdsl og bruk av landskapet har etterlatt seg synlige og usynlige spor i landskapet i form av stedsnavn, kulturminner og historier.

Historisk vandrerute Reisdalen går fra Saraelv, langs Reisaelvas bredde, til elvas kilde ved Reisavannet/ Ráisjávri i Nordreisa kommune.

Mesteparten av ruta går gjennom Reisa nasjonalpark. Reisdalen har vært, og er, viktig for den fastboende kvenske, samiske og norske befolkningen, i tillegg til rein-driftssamene. Reinens vandring mellom innland og kyst har i alle tider vært en viktig ressurs for menneskene i dette området. Også i dag.

Samtidig har den øvre delen av Reisdalen vært et populært utfartsområde for turister og laksefiskere fra nært og fjernt i over 100 år. Reisdalens landskap, med den trange dalen og sine mange små og store fossefall, har gjennom alle tider fasinert og inspirert de besøkende.

Nedre del av Reisdalen ble i hovedsak ryddet for bosetning på 1700-tallet og begynnelsen av 1800-tallet. På 1700-tallet begynte også en større kvensk innflytting fra Nord-Finland og Tornedalen til Reisdalen. Kvensk var dagligspråket på mange av gårdene i dalen, noe som reflekteres i de mange kvenske stedsnavnene.

Området som den historiske vandreruta går gjennom var en viktig ressurs for fastboende i forbindelse med utmarksslåtter, skogbruk, jakt, fangst og fiske, selv om selve gårdsbosetningen lå langt unna.

TUREN

Ruta som utgjør Historisk vandrerute i Reisdalen går fra veis ende i Saraelv, langs Reisaelvas vestsida, krysser over til østsida ved Nedrefoss, via Imofossen og over fjellet inn mot Finnmarksvidda ved Ráisjávri/Reisavann. Total lengde er litt i underkant av 60 km. Fra Ráisjávri/Reisavann er det om lag 50 km til Kautokeino langs vei. Ruta kan følges fra Ráisjávri/Reisavann i retning Saraelv, eller motsatt fra Saraelv i retning Ráisjávri/Reisavann.

Det går også an å gå en kortere variant av turen; fra Saraelv til Sieimma og tilbake igjen. Opp langs stien ved elva, ned langs den såkalte «hesteveien» (skogstien) og skogsvei videre tilbake til Saraelv. Til sammen ca 22 km.

Historisk vandrerute Reisdalen utgjør den nordligste delen av den 800 kilometer lange Nordkalottleden.

© Kristin Heidalen

© Louise Brunborg-Næss

TURFAKTA

TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 60 km
VARIGHET: 3 dager
GRADERING: Ekspert +
SESONG: Sommer, høst

ETAPPER

DAG 1: Saraelv/Ovi Raishiin - Sieimma 9 km
DAG 2: Sieimmastua - Nedrefoss 16 km
DAG 3: Nedrefosshytta - Reisavann 30 km

OVERNATTINGSSTEDER

Sappen, Saraelv, Ovi Raishiin/Nordkalottstua, Sieimmastua, Nedrefosshytta, Vuomatakkahytta, Imogammen, Luvddiigammen, Reisavannhytta, Kautokeino

RUTE-EIER

Nord-Troms turlag/Reisa nasjonalparkstyre

Se www.historiskevandreruter.no og UT.no for høydemeter og mer informasjon.

AURLANDSDALEN

Den sagnomsuste Aurlandsdalen strekker seg fra Vassbygdi i Aurland på 80 meter over havet, til Geiteryggen på mer enn 1200 meter over havet ved vannskillet mot Hallingdal.

Veien gjennom Aurlandsdalen fra Hol til Aurland er en av de mange ferdsselsveiene mellom Østlandet og Vestlandet. Dette sjeldent vakre og ville dalføret med tilhørende høyfjell med rike beiteområder for bufe og villrein, har i uminnelige tider hatt stor verdi. Så sent som i 1850 var det i alt ti gårdsbruk og husmannsplasser i Aurlandsdalen.

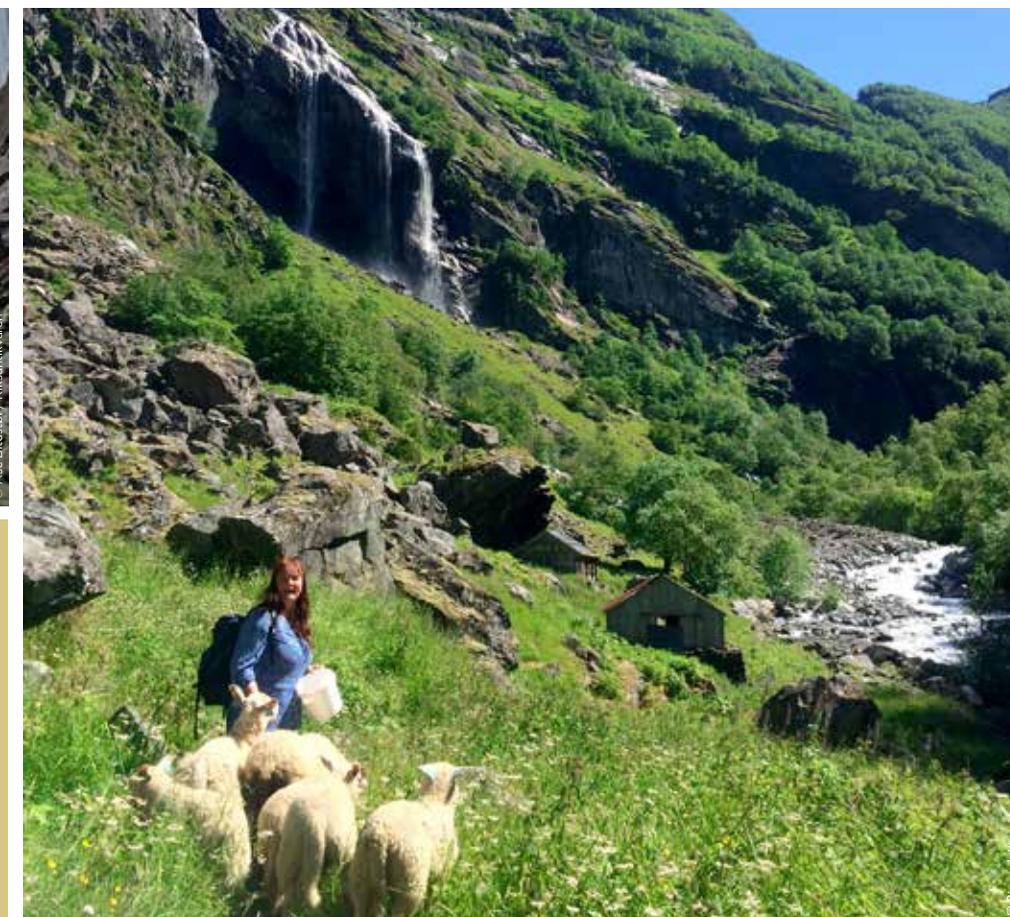
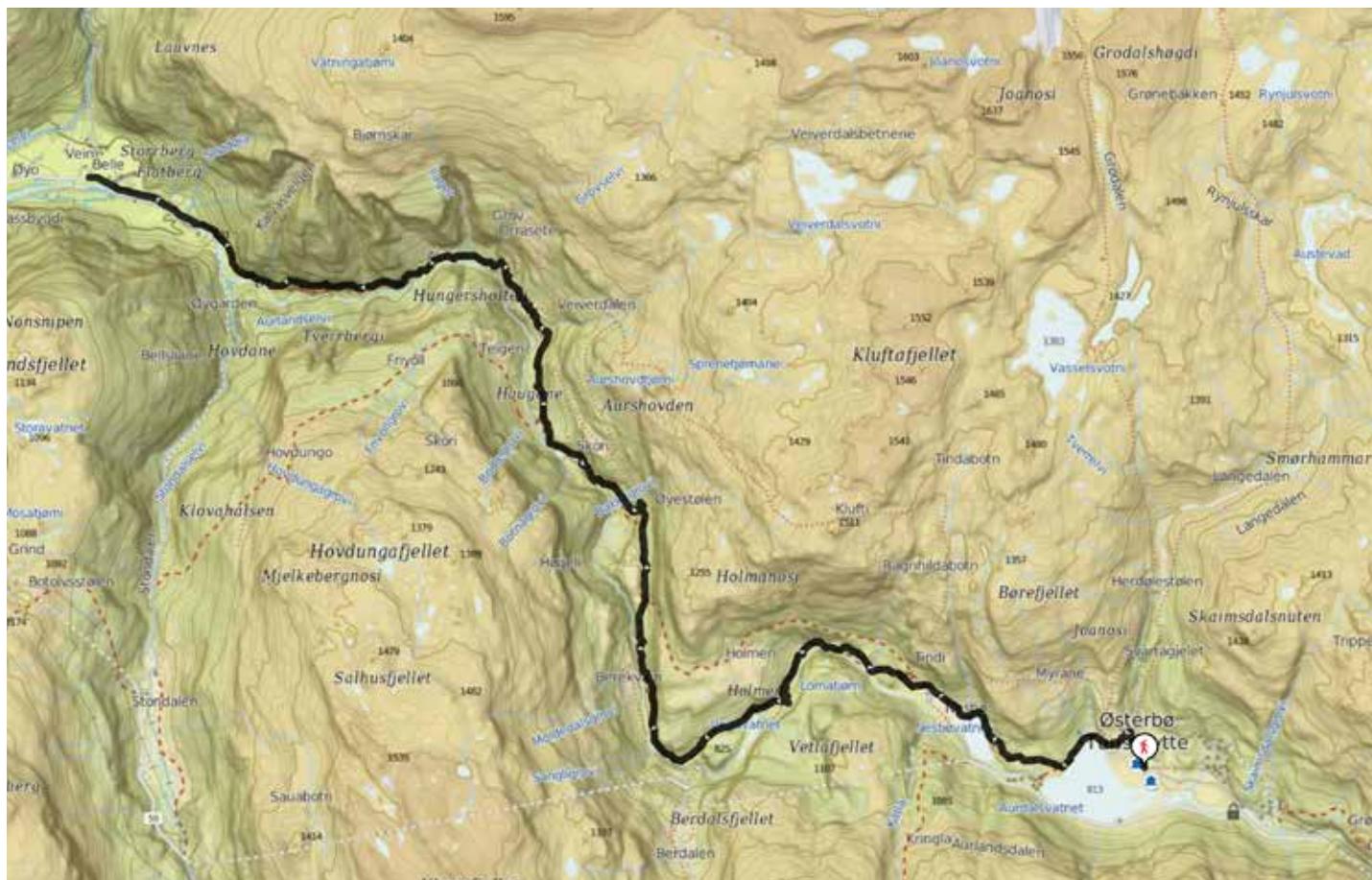
Naturelskere av alle slag har skildret dalen, men den første kjente skildringen ga kunstneren Johannes Flintoe i 1819. Det finnes mangfoldige beskrivelser av denne naturens villskap og vennlighet, folk og fe i dalen, trolldom og overtro, drapsmenn og fredløse, engelske lorder, flora og fauna, strevsomme likferder, samt morsomme og tragiske hendelser.

TUREN

Historisk vandrerute Aurlandsdalen er den neste delen av dalen, fra Østerbø

820 moh. til Vassbygdi – en dagsmarsj på 6-7 timer. På denne strekningen merkes lite av den store kraftutbyggingen som foregikk her på 1970/80-tallet. Stien går langs gjel og juv, gjennom utsprengte kløfter og på murer omkranset av istykkerrevne fjellformasjoner. Det anbefales å gå ned dalen, men mange mener at det er en vel så flott opplevelse å starte i Vassbygdi.

Underveis kan man ta en pust i bakken på gårdstunet til en av de fraflyttede gårdene Nesbø, Sinjarheim og Almen. Her står husene slik de gjorde den gangen det var fastboende her. Det er også flere tufter etter eldre bosetninger i dalen, samt mange flotte jettegryter. Den største og mest særegne jettegryta er Vetla-Helvete, mellom Heimrebø og Sinjarheim. De store fedriftene og kløvhestene er historie, men stien og broene er holdt i brukbar stand. I Vassbygdi finnes det et servicebygg med kiosk for slitne og sultne vandrere.

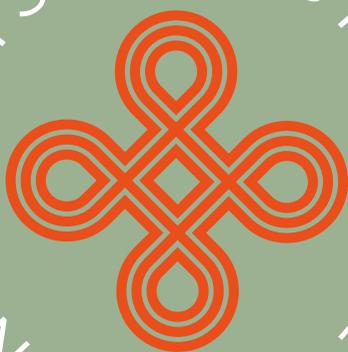
TURFAKTA
TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 17 km
VARIGHET: 6-9 timer
GRADERING: Krevende
SESONG: Sommer

ETAPPER
Dagstur

RUTE-EIER
DNT Oslo og Omegn

Se www.historiskevandreruter.no og UT.no for høydemeter og mer informasjon.

HISTORISKE
VANDRERUTER

PROSJEKTET ER STØTTET AV

